

## İRTİBAT BÜROLARI

### İrtibat Büroları

Güray ÖĞREDİK

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

Mazars&Denge Denetim YMM A.Ş.

Yaklaşım Dergisi / Temmuz 2005 / Sayı: 151

### I- GİRİŞ

İrtibat büroları veya temsilcilik büroları, "Ticari faaliyet dışında haberleşme, ağırlama, irtibat sağlama, yatırım yapılacak ülkede pazar araştırmasının yapılması, yatırım yapılacak ülkedeki iş olanaklarının yakından takip etmek ve bu konuda merkez firmaya bilgi vermek gibi sosyal, kültürel ve iktisadi amaçlarla yurtdışındaki yerleşik kişi ve kuruluşlar tarafından açılan bürolardır" şeklinde tanımlanabilir.

İrtibat bürolarının, yabancı sermaye mevzuatına göre ticari faaliyette bulunmaları yasak olduğundan bu büroların iktisadi yapılarının yakından takip edilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu büroların ticari faaliyette bulunmaları yasak olduğundan faaliyet gösterilen ülkede kurumlar ve katma değer vergisi mükellefiyetlerinin bulunmaması gerekmektedir.

### II- 4875 SAYILI DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMCILAR KANUNU'NA GÖRE AÇILAN İRTİBAT BÜROLARININ MAHİYETİ

4875 sayılı Kanun'un (1) 3. maddesinin (h) bendine göre, Hazine Müsteşarlığı, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş **şirketlere**, Türkiye'de ticari faaliyette bulunmamak kaydıyla irtibat bürosu açma izni vermeye yetkilidir.

Mezkur Kanun'a göre, Türkiye'de irtibat bürosu açılabilmesi için şu şartlara ihtiyaç vardır:

- 1- Türkiye'de irtibat bürosu açmak isteyen şahısların yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş olması ve kurulan tüzel kişiliğin **şirket statüsüne** sahip olması gerekmektedir.
- 2- Türkiye'de açılacak irtibat bürosunun Türkiye'de **ticari faaliyette bulunmaması** gerekmektedir.

### III- DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU UYGULAMA YÖNETMELİĞİ'NE GÖRE İRTİBAT BÜROLARININ FAALİYETLERİ VE İRTİBAT BÜROSU AÇILABİLMESİ İÇİN GEREKLİ BELGELER

Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin (2) 6. madde si hükmüne göre; Müsteşarlık, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş **şirketlere**, Türkiye'de **ticari faaliyette bulunmamak kaydıyla** irtibat bürosu açma izni vermeye ve bu izinlerin süresini uzatmaya yetkilidir. Kanun hükmünden değişik olarak yönetmelikte Hazine Müsteşarlığı'na izin süresini uzatma yetkisi verilmiştir.

Türkiye'de açılacak irtibat bürolarının açılış izni ve süre uzatımına ilişkin müracaatlar, istenilen bilgi/belgelerin tan ve eksiksiz olması kaydıyla, başvuru tarihinden itibaren 5 işgünü içinde sonuçlandırılır.

Türkiye'de irtibat bürosu açmak için aşağıdaki belgelerle Müsteşarlığa müracaat edilir:

- 1- Ana şirkete ait ve ilgili Türk Konsolosluk'u'na veya Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı çerçevesinde hazırlanan Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi hükümlerine göre tasdik edilmiş Faaliyet Belgesi aslı,
- 2- Ana şirket hakkında hazırlanmış Faaliyet Raporu veya bilanço ve gelir tablosu,
- 3- İrtibat bürosunun faaliyetlerini yürütmekle görevli olarak atanacak kişiye verilecek yetki belgesi aslı,
- 4- İrtibat bürosunun kuruluş işlemlerinin başka bir kimse aracılığı ile yürütülmesi durumunda vekaletname aslı.

### IV- İRTİBAT BÜROLARININ İŞLEYİŞİ HAKKINDA HÜKÜMLER

İrtibat bürolarının işleyişinde aşağıdaki esaslar geçerlidir:

**A- KURULUŞ İZİNİN ALINMASI VE VERGİ DAİRESİNE İRTİBAT BÜROSUNUN KAYIT ETTİRİLMESİ**

Hazine Müsteşarlığı'ndan izin alındıktan sonra vergi dairesinden kimlik numarası alınması ve irtibat bürosu için gelir vergisi (stopaj) yönünden mükellefiyet tesis edilmesi gereklidir. **Dolayısıyla GVK'nın 94. maddesi kapsamında herhangi bir ödeme yaptıkları takdirde bu madde kapsamında gerekli tevkifatı yaparak muhtasar beyanname ile beyan etmeleri ve ödemeleri gereklidir.** Vergi dairesinde "Tüzel Kişiler İçin Sicil Formu"nun doldurulup vergi dairesine verildikten sonra bunun bir örneğinin **en geç 1 ay içinde** Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi gereklidir. İrtibat bürolarının Türkiye'de faaliyette buldukları yeri kiralamaları durumunda büro ile ilgili **kira kontratını da** Genel Müdürlüğe göndermeleri gerekmektedir.

İrtibat bürolarının adres değişikliği durumunda da yeni adreslerini **en geç 1 ay içinde** Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'ne ve vergi dairesine bildirmeleri gerekmektedir.

**B- İRTİBAT BÜROLARININ "FAALİYETLERİNE İLİŞKİN BİLGİ FORMU" NUN GÖNDERİLMESİ İŞLEMLERİ**

İrtibat bürolarınca, **her yıl en geç Mayıs ayı sonuna kadar**, büronun geçmiş yıl faaliyetleri hakkında, Yönetmelik ekinde (Ek: 4) yer alan "**İrtibat Bürolarının Faaliyetlerine İlişkin Bilgi Formu**" doldurularak Müsteşarlığa gönderilir. Bu müracaatlara, **büronun geçmiş yıl harcamalarının yurt dışından gönderilen dövizlerle karşılandığına ilişkin belgeler eklenir.**

**C- İRTİBAT BÜROLARININ TÜRKİYE'DE FAALİYET SÜRESİ**

İrtibat bürolarının azami 3 yıllık süre ile faaliyet izni verilir. İrtibat bürolarının süre uzatımlarında, geçmiş yıl faaliyetleri ile geleceğe yönelik plan ve hedefleri dikkate alınarak, her defasında azami 3 yıl olmak üzere süre uzatımı verilebilir.

**D- İRTİBAT BÜROLARININ GİDERLERİ**

**Türkiye'de açılacak irtibat bürolarının her türlü büro giderleri yurt dışından getirilecek dövizlerle karşılanacaktır.**

**E- KÂR TRANSFERİ**

Türkiye'de açılan irtibat bürolarının gelir getirici herhangi bir faaliyette bulunması mümkün olmadığı için kâr transferi talep etmeleri de **mümkün değildir.**

**F- YABANCI SERMAYE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NCE VERİLECEK 3 YILLIK SÜRENİN BİTMESİNDEN SONRA YAPILACAK İŞLEMLER**

İrtibat bürolarına azami 3 yıllık süre ile faaliyet izni verilir. Bu sürenin sonunda sürenin uzatılması mümkündür. Süre sonunda ayrıca mükellefler irtibat bürosunun şirket haline getirebilecekleri gibi şube haline de getirebileceklerdir.

**V- İRTİBAT BÜROLARININ GELİR VERGİSİ KANUNU'NUN 94. MADDESİ KARŞISINDAKİ DURUMU**

Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı ülke kuruluşlarına ait irtibat büroları, Türkiye'de mukim kişi, kurum ve kuruluşlara çeşitli ödemelerde bulunmaktadır.

Bu ödemeler daha çok bu bürolarda çalışan hizmet erbabına yapılan ücret ödemeleri, büronun/ofisin kira ile tutulması durumunda gayrimenkul sermaye iradı sahibine yapılan kira ödemeleri, bu bürolarca defter tutulması durumunda defterlerin tutulması ile görevlendirilen serbest meslek erbabına yapılan serbest meslek ödemeleri ve bu büroların yurt dışından düzenlenen ve yabancı dilde olan evraklarının Türkçe'ye tercümesi amacıyla bu iş ile uğraşanlara yapılan serbest meslek ödemeleri, büro temizliği için bazı zamanlarda getirilen kişilere yapılan ödemeler vb. ödemelerden oluşmaktadır.

GVK'nın 94. maddesinin 1. fıkrasında bu maddede sayılan ödemelerden tevkifat yapmak zorunda olan kişi, kuruluş ve kurumlar tadadi olarak sayılmaktadır. Anılan fıkra bu maddede sayılan ödemeleri yapacak olan kişi, kuruluş ve kurumlarla ilgili olarak tam veya dar mükellefiyet ayrımı yapılmamıştır.

Bu nedenle, yabancı ülke kuruluşlarının Türkiye'de faaliyet gösteren irtibat bürolarını kuran **yabancı ülkede mukim kişi, kurum ve kuruluşlar hukuki statüleri itibarıyla bu fıkra sayılan kişi, kurum ve kuruluşlar içerisinde mütalaa edilebildiği takdirde irtibat büroları bu maddede sayılan**

ödemeleri nakden veya hesaben yaptıkları sırada tevkifat yapmaya mecburdurlar. Yukarıda açıklandığı üzere, 4875 sayılı Kanun ile yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlere Türkiye’de irtibat bürosu açma izini verilmektedir ve dolayısıyla bu şirketler GVK 94. maddesinde sayılan kişi, kuruluş ve kurumlar ile hukuki statü yönünden benzerlik göstermektedir.

Diğer yandan, yabancı sermaye mevzuatına göre irtibat bürolarının ticari faaliyette bulunmaları yasaktır. Daha doğrusu, Türkiye’de faaliyet gösterecek irtibat bürolarının Türkiye’de gelir getirici herhangi bir faaliyet ile uğraşması yabancı sermaye mevzuatına göre mümkün değildir. Ancak, bu durum irtibat bürolarının Türkiye’de hiçbir şekilde gelir elde edemeyecekleri anlamına gelmez.

Bu büroların Türkiye’de ifa ettikleri birtakım faaliyetler dolayısıyla gelir elde etmeleri mümkündür. Mesela; irtibat büroları, sahibi oldukları menkul veya gayrimenkul malların veya demirbaşların satışı veya kiralanması faaliyetinden veya irtibat bürolarının atıl fonlarının değerlendirilmesi sonucunda gelir elde etmesi mümkündür.

Bu gibi durumlarda, GVK’nın 94. maddesinin 1. fıkrasında sayılan kişi, kuruluş ve kurumların maddede sayılan ödemeleri nakden veya hesaben irtibat bürolarına yapmaları durumunda, yapılan ödemelerden GVK’nın 94. maddesine göre değil, KVK’nın 24. maddesinde belirtilen kazanç ve iratların elde edilmesi durumunda KVK’nın 24. maddesine göre tevkifat yapmak zorundadırlar.

Bu çerçevede, irtibat bürolarının elde ettiği kira ve mevduat faiz veya repo geliri gibi gelirlere tevki yoluyla alınan vergi irtibat büroları açısından nihai vergi olacaktır.

Ayrıca, irtibat bürolarının gelir getirici herhangi bir faaliyet ile uğraşmaları durumunda bu büroların kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesi gerekecektir.

## **VI- İRTİBAT BÜROLARINDA İSTİHDAM EDİLECEK PERSONELE YAPILAN ÜCRET ÖDEMELERİ**

**A-** Gelir Vergisi Kanunu’nun 23/14 numaralı bendine göre, “**Kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan dar mükellefiyete tabi işverenlerin yanında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler gelir vergisinden istisnadır.**”

Görüldüğü üzere irtibat bürosunda çalıştırılacak personele yapılacak ücret ödemeleri belirli şartlar dahilinden gelir vergisinden, yani GVK md. 94 kapsamında işverenin sorumlu sıfatıyla yapması gereken tevkifattan istisnadır.

1- Ücret ödemesi dar mükellef işverenin yurt dışında elde ettiği kazancı üzerinden ödenecektir. Yani personel ücretleri yurt dışındaki ana şirket tarafından karşılanacak ve Türkiye’ye gönderilecektir. Burada transferlerin ilgili personelin banka hesabına direkt olarak gönderilmesi ispat açısından daha doğru olacaktır.

2- Ücret ödemeleri Türk Lirası olarak değil, döviz olarak yapılacaktır.

3- Tabii ki bu şartların kontrolü içinde gerekli belgelerin (banka dekontları, döviz alım belgeleri, yurt dışı transfer dekontları vb.) temini ve saklanması zorunludur.

**B-** Damga Vergisi Kanunu’nda ise irtibat bürolarında çalışan personele yapılacak ücret ödemelerini vergiden istisna eden herhangi bir hüküm olmadığından, yapılacak ücret ödemelerinden damga vergisi kesintisi yapılacak ve muhtasar beyanname ile beyan edilerek yasal süresi içinde ödenecektir.

**C-** Ayrıca, irtibat bürolarında çalıştırılacak personel **Sosyal Sigortalar Kanunu** kapsamında sigortalı sayılacağından, irtibat bürosu da **dar mükellef işveren statüsünde kuruma bildirilmelidir.**

İrtibat büroları, örneği kurumca hazırlanan **işyeri bildirgesini, en geç sigortalı çalıştırmaya başladığı tarihte**, kuruma vermekle yükümlüdür.

Sigortalıların da (personelin), **işe başlatılmadan önce sigortalı işe giriş bildirgesiyle ilgili Sigorta İl Müdürlüğü’ne bildirilmesi gereklidir.**

## **VII- İRTİBAT BÜROLARINDA DEFTER, KAYIT VE BELGE DÜZENİ**

Giriş bölümünde de açıklandığı üzere, irtibat bürolarının, yabancı sermaye mevzuatına göre ticari faaliyette bulunmaları yasak olduğundan bu büroların iktisadi yapılarının özellikle Maliye açısından yakından takip edilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Yukarıda da görüldüğü üzere irtibat büroları ticari faaliyette bulunmadıkları müddetçe kurumlar vergisi ve katma değer vergisi yönünden mükellefiyet tesis ettirmeyeceklerdir. Ancak, yine de bir takım ödemeleri nedeniyle GVK md. 94, Damga Vergisi Kanunu ve SSK açısından bazı beyan ve ödeme mükellefiyetleri vardır.

Ayrıca Maliye idaresi tarafından verilen çeşitli görüşlerde de, ticari faaliyette bulunmamasına rağmen irtibat bürolarının faaliyetlerinin anlaşma kapsamında işyeri oluşturup oluşturmadığının **tespiti ve izlenebilmesi için** teşebbüslerin **dar mükellef olarak mükellefiyetlerinin tescil edilmesi** ve **Vergi Usul Kanunu'nda öngörülen defter tutma, belge düzenleme ve bunların saklanması ve ibrazı gibi ödevleri yerine getirmeleri gerektiği** açıklanmıştır.

İdarenin irtibat bürolarını dar mükellef kurum olarak mükellefiyete tabi tutmak istemesinin nedeni muktezalardaki "...**anlaşma kapsamında işyeri oluşturup oluşturmadığının tespiti ve izlenmesi...**" şeklindeki açıklamaları ile izah edilmiştir. **Kısaca idare irtibat bürolarını izlemek, kontrol altına almak, kontrol etmek gibi nedenlerle dar mükellef statüsünde mükellefiyete tabi tutmaktadır.**

**İdare irtibat bürolarını ilişkin görüşlerini, her an ticari faaliyette bulunabilecekleri yaklaşımı üzerine kurmuştur. İrtibat bürolarını izlemek (mükellefiyet tesis ettirerek), kontrol etmek (beyanname verdirerek) bu yaklaşımın bir sonucudur.**

Tüm bunların yanı sıra , irtibat büroları yukarıda açıklandığı gibi bazı ödemeleri ile çeşitli tevkifatları yapmak ve beyan etmek mükellefiyeti ile karşı karşıya kalabilecekleridir. Bilindiği üzere, mevzuat açısından tüm beyanlar geçerli belge ve kayıtlar ile ispat edilebilmelidir. Örneğin, verilecek bir muhtasar beyannameye yer alan tevkifata dair belge ve kayıtların incelenmesi gerekebilecektir. Yine çalıştırılacak personel için ödenmesi gereken sigorta ve işsizlik primleri de yine geçerli bordro ve kayıtlarla ispat edilebilmelidir. Yine çeşitli para transferleri (yurt dışından irtibat bürosuna), banka hareketleri veya diğer nakit ödemeleri ya da çek düzenlemelerinin takibi vb. (sadece denetim amaçlı değil, irtibat bürosu faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi içinde) ancak tüm bunların düzenli bir şekilde defter kayıtlarına işlenmesi ile sağlanabilir. Bilindiği üzere, deftere kaydedilecek her türlü işlemde mutlaka açıklayıcı, ispat edici bir belgeye dayanması yasal zorunluluktur.

Sonuç olarak, kurulacak irtibat bürosu bilanço esasına tabi olarak yevmiye defteri, defter-i kebir ve envanter defteri tutmak, bunları VUK hükümleri çerçevesinde tasdik ettirmek ve saklamakla yükümlüdür. Ayrıca, GVK md. 94 kapsamında yapabileceği bazı ödemeler için muhtasar beyanname vermesi ve ayrıca çalıştırılacak personele yapılacak ödemelerden damga vergisi kesintisi yapılacağı için vergi dairesinde mükellefiyet tesis ettirmesi de gereklidir. Ancak, dar mükellef statüsünde de mükellefiyet tesis ettirerek, ticari faaliyeti olmadığı halde kurumlar vergisi beyanname vermesi zorunluluğunda olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Olsa bile bu beyannamenin sadece bilgilendirme amaçlı olarak "**boş beyanname şeklinde**" verileceği tabiidir.

Yukarıda da açıkladığımız gibi irtibat büroları kesinlikle ticari faaliyette bulunamaz ama bu asla bazı gelirler elde edemeyeceği anlamına gelmez. Atıl fonların değerlendirilerek faiz geliri elde edilmesi ya da büroya ait bazı taşınmazların kiraya verilmesi gibi. Ancak bu gibi hususlar her zaman eleştirilmeye açık konulardır. Çünkü, olabilecek bir takım gelirlerin (faiz, kira vb. ticari faaliyet dışı olsa dahi) beyana konu edilmesi gerekirdi eleştirisi ile cezalı tarhiyatla karşılaşılabilir. Bu nedenle irtibat bürosu sadece amacına uygun bir şekilde çalışmalı, ödeme yapılacaksa bu ödeme için yurt dışından gerekli para transferi beklenmeli ve mümkün olduğunca irtibat bürosunda para tutulmamalıdır (ya da sadece kısa süreli günlük olağan giderler için tutulmalı), gayrimenkul edinilmesi ise amacını aşan bir faaliyet olarak değerlendirilebileceğinden bu gibi spesifik yatırımlardan kaçınılmalıdır.

\* **S.M.M.M., Uzman Denetçi, (Denge Denetim YMM A.Ş. Vergi Bölümü)**

(1) 17.06.2003 tarih ve 25141 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

(2) 20.08.2003 tarih ve 25205 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

